

Jeg kan oplyse, at Undervisningsministeriet allerede har drøftelser med de berørte parter for at være sikker på, at de, der skal administrere den lovgivning, er enige om fortolkningen af lovens bogstav, sådan at man ikke kommer i klemme i den konkrete sagsbehandling, når amtet, kommunen og de berørte organisationer skal have den nye kompetencefordeling til at fungere.

Med hensyn til klagenævnet er det værd at mærke sig, at det ikke er KL og Amtsrådsforeningen alene, men at der naturligvis også sidder eksperter inden for de berørte områder.

Sidst vil jeg sige, at jeg synes også, det er meget hensigtsmæssigt, at den endelige vedtagelse afventer afklaring med hensyn til byrdefordelingsdiskussionen, fordi vi jo har en fælles interesse i at sikre, at enkelte børn i små kommuner ikke bliver ofre for en u hensigtsmæssig byrdefordeling.

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget afgik derefter til anden behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af lovforslag nr. L 98: Forslag til lov om ændring af forskellige love på Undervisningsministeriets område. (Det repræsentative demokrati i uddannelsessystemet.

Af undervisningsministeren (Margrethe Vestager).
(Fremsat 17/11 99).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Jeppe Kofod (S):

Som vi alle ved, bliver man ikke født som demokrat. Der er mange steder i verden, hvor demokrati er en by i Danmark. Kun få hundrede kilometer fra os er der flere millioner mennesker, som indtil for 10 år siden ikke kendte til reelt demokrati, ikke vidste, hvad det vil sige at have indflydelse, at være medbestemmende.

Vi har lært, at den vigtigste forudsætning for demokrati er viden om, hvordan et demokratisk samfund fungerer, ikke kun i teorien, men også i praksis. Vi har i dag en dansk folkeskole, hvis formål bl.a. er netop at undervise og opdrage eleverne til at kunne tage aktivt del i et demokratisk samfund. Folkeskolen bliver dermed en meget central del af demokratiet.

Vi fødes jo ikke med et særligt demokratigen. Man skal lære, hvordan vi får ansvar, indflydelse og medbestemmelse. Vi skal lære demokrati. Demokrati er ikke en statisk størrelse, som de gamle grækere opfandt. Demokratiet udvikler sig og kan tilpasse sig alle lande, alle kulturer, alle personer og alle tider.

Især teknologien gør verden mindre dag for dag, og det betyder nye globale fællesskaber, men også nye udfordringer for de traditionelle fællesskaber, f.eks. nationalstaten, kernefamilien osv.

Samtidig ser vi i stigende grad organisationer og personer, der kæmper imod demokratiet: nynazister, autonome, dyrenes såkaldte befrielsesfront osv. Og i Sverige har vi alene inden for det sidste halve år set mord på og bomber og trusselsbreve mod antinazister.

Disse kræfter er nok nogle af de mest akutte trusler mod vore grundlæggende demokratiske spilleregler, og derfor er vi nødt til at slå hårdt ned på dem nu, men også samtidig lappe de huller, der har gjort dem mulige.

Svaret på den yderste højrefløjs trusler er hverken frygt eller afmagt, tværtimod; svaret er, at vi skal styrke de grundlæggende værdier for vort danske samfund, herunder ikke mindst demokratiet, fællesskabet, respekten for mangfoldigheden og forskelligheden.

Vi skal udvikle og forbedre demokratiet, så det passer til både de moderne tider og de moderne mennesker, og her spiller vores uddannelsessystem en nøglerolle. Gennem uddannelse kan vi give både nuværende og kommende generationer en ordentlig demokratisk ballast i bagagen, og det skylder vi dem.

Lovforslaget om det repræsentative demokrati i uddannelsessystemet, som vi behandler i dag, styrker netop opdragelsen til demokrati. Og der er meget godt at sige om det foreliggende lovforslag, som har været igennem en lang, og må jeg tilføje, meget demokratisk forberedelsesproces.

Det begyndte faktisk allerede tilbage i 1997, da regeringen fremlagde den første samlede ungdomspolitik, og sidste år forhandlede man redegørelsen om det repræsentative demokrati i uddannelsessystemet, den redegørelse, der udgør en del af grundlaget for forslaget indhold.

Styrken ved lovforslaget er, at det både styrker det formelle demokrati og samtidig lægger op til en styrkelse af det reelle demokrati i uddannelsessystemet. Med det her lovforslag ændrer vi formålene for en række uddannelser.

Ganske som i folkeskolen skriver vi nu sort på hvidt, at demokrati skal være en del af alle elevers og studerendes hverdag. Det gør vi, for at elever skal opnå en demokratisk kompetence, men i høj grad også for at styrke elevernes lyst og evne til aktiv medvirken i et demokratisk samfund.

Alt i alt betyder dette, at uanset om man er elev i folkeskolen, i gymnasiet eller på den tekniske skole, så har skolen et stort ansvar for at opdrage til demokrati. Det stiller både undervisere, lærere, inspektører, rektorer osv. over for en række store udfordringer, ikke alene med hensyn til at lære eleverne demokrati, men også med hensyn til at udøve demokrati i praksis i den konkrete undervisningssituation og give eleverne reel indflydelse på institutionens egen hverdag.

Det er på den baggrund, jeg mener, at det er vigtigt, at loven følges tæt op, og jeg håber, at alle involverede parter, det være sig ministre, lærere, rektorer, elever og studerende, vil være med til dette arbejde.

Lovforslaget sikrer også langt mere og langt bedre repræsentativt demokrati på alle skoler. Det stiller nu en række krav, der skal sikre, at der oprettes elevråd eller studerendes råd på alle uddannelsesinstitutioner, og også, at elever skal være repræsenteret i bestyrelser samt have plads i råd og udvalg.

På et helt overordnet niveau oprettes der nationale uddannelsesråd for hvert uddannelsesområde; også her får elever og studerende sæde.

Under den lange forberedelsesproces, der er gået forud for lovforslaget, er det kommet frem,

at de frie skoler, de private grundskoler og de frie kostskoler har ønsket at blive undtaget fra loven, hvilket der også er lagt op til i lovforslaget.

I Socialdemokratiet mener vi, at det er vigtigt at fastholde kravet til disse skoler om, at deres undervisning skal stå mål med undervisningen i folkeskolen, især hvad angår demokrati og medbestemmelse på skolen. Det er ikke nogen hemmelighed, at vi gerne havde set, at alle skoleformer var blevet omfattet af loven, og det er helt sikkert, at vi vil følge disse skoler tæt for at være sikre på, at de lever op til lovens intentioner. Vor grundlæggende holdning er nemlig, at uanset hvilken skolereform man vælger, må man som elev være sikret, at der leves op til at uddanne i og om demokratiets virkemåde.

Afslutningsvis skal jeg sige, som det også fremgår af ordførertalen, at Socialdemokratiet selvfølgelig kan tilslutte sig lovforslaget, og vi håber, at det vil vinde bred tilslutning i Folketinget.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Hr. Jeppe Kofod talte pænt om demokrati, og hr. Jeppe Kofod talte også om, hvor nødvendigt det er, at man opdrages til et sådant demokrati.

Det er jeg enig med hr. Jeppe Kofod i. Men nu står vi med et forslag, der er beskedent, ja måske mere end beskedent. Man kan ikke være imod det, men jeg synes da lige, hr. Jeppe Kofod skulle have lejlighed til at fortælle forsamlingen, hvad det er for en måde, hr. Jeppe Kofod forestiller sig at vi yderligere kan udvikle demokratiet på. Hvad er de vigtigste demokratikrav? Hvordan kan elever og studerende få flere rettigheder? Hvad bliver det næste forslag, som kan sikre, at vi får et egentligt løft?

Det tror jeg da også hr. Jeppe Kofod er interesseret i at fortælle den undrende offentlighed, altså om Socialdemokratiets lidt mere langsigtede syn på den her sag.

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Til hr. Søren Kolstrup: Jeg tror, vi meget deler det syn, at demokrati er ufattelig vigtigt, også opdragelse til demokrati. Jeg mener, som nævnt i ordførertalen, at det foreliggende lovforslag er aldeles godt, er glimrende, og som det også står, skal formålet: at eleverne skal forberedes til demokrati, skrives ind i samtlige uddannelser.

Jeg mener, at hr. Søren Kolstrup også må give det her lovforslag en chance. Rent faktisk lægger det op til store forandringer, og jeg mener, at disse forandringer skal gennemføres og virke i praksis, før vi kan tale om andre forslag.

så jeg synes, det er et godt lovforslag, og jeg forstår slet ikke den bekymring, som hr. Søren Kolstrup har.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Jeg vil sige til hr. Jeppe Kofod, at Enhedslisten vil stemme for det her forslag, ikke nogen tvivl om det, men problemet er bare, at det ikke rigtig flytter noget, og derfor synes jeg, det kunne være spændende, om hr. Jeppe Kofod kunne foreslå nogle initiativer til at få nedbrudt noget af den magt, der i dag ligger hos rektor og skolebestyrelser og fremmede folk, der kommer og blander sig i skolens hverdag.

Altså, det var dér, det kunne være lidt spændende at høre en gammel elevrådsaktivist som hr. Jeppe Kofod, om han havde nogle visioner på det her område, men jeg kan høre, at det ligger det lidt pauvert med – eller hvad?

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Igen må jeg sige til hr. Søren Kolstrup, at jeg synes rent faktisk, det er et ret visionært lovforslag, der her ligger, og jeg deler ikke hr. Kolstrups bekymring for, at det ikke skulle få rykket ved den måde, demokratiet fungerer på i uddannelserne. Tværtimod mener jeg, som nævnt før, at der rent faktisk lægges op til store forandringer, og dem vil jeg gerne have til at virke i praksis.

Jeg synes ikke, at hr. Søren Kolstrups demokratibegreb er noget, jeg kan tilslutte mig. Jeg synes, det er meget vigtigt, at skolen også har repræsentanter for det omkringliggende samfund, der engagerer sig i skolen, så på det punkt er vi i hvert fald uenige.

Jeg ser meget frem til, at dette lovforslag får en positiv modtagelse, og jeg ser frem til, at vi alle sammen arbejder for at få indført intentionerne i lovforslaget i vores uddannelsessystem. Det håber jeg også hr. Søren Kolstrup vil være med til, uagtet at han har et, må jeg sige, efter min opfattelse gammeldags demokratisyn.

Else Winther Andersen (V):

Med dette lovforslag vil man forbedre demokratiets vilkår i uddannelsessystemet, men jeg

synes nok, der er grund til at dvæle lidt ved ordene demokratiets fundamentale idé. Der hersker nemlig den udbredte opfattelse, at talens kunst er demokratiets øverste værdi.

Tale er nu engang ikke guld, ligegyldigt om det er her i Folketinget, på uddannelsesinstitutioner, i folkeskoler eller i anden sammenhæng. Hvad ville en tale være, hvis ingen lyttede?

I Venstre tror vi på, at det er umådelig vigtigt at lytte til andres ønsker, argumenter og synspunkter og ikke mindst ungdommens. Men det kan være en fare at anvende demokratiprædikatet i flæng, for alle kan vel være enige om, at demokratiet er et yderst positivt ladet ord.

Men hvad ordet dækker over i uddannelsesmæssig sammenhæng, fortaber sig i den blå luft.

Man risikerer nemt at komme ind på en glidebane, hvor evindelige diskussioner og debatter underminerer både fagligheden og sagligheden.

I Venstre ønsker vi naturligvis, at man skal lytte til de unge, men vi tror altså ikke på, at al viden og ekspertise kan demokratiseres. Vi tror snarere på, at det, der grundlæggende gavner såvel uddannelsessystemet som den enkelte, er at praktisere den rette dosis mellem samarbejde og medbestemmelse, som på én og samme tid sikrer respekten for demokratiet som dannelseselement i vores uddannelse.

Hvis man som borger skal deltage aktivt og med en viden i samfundsdebatten, er det nødvendigt at beherske basale færdigheder som at kunne læse og skrive og at kende sin historie. Hvis de basale faglige færdigheder ikke er i orden, er demokratiet i virkeligheden i alarmerende fare. Man må altså ikke svigte det faglige indhold og få det vendt. For hvad er det i grunden, der kendetegner en god skole? Det er en stærk ledelse med en holdning.

Når det er sagt, skal det selvfølgelig også siges, at det er vigtigt, at man medinddrager de unge og lytter til, hvordan de ønsker indholdet i dagligdagen. Det må bare ikke være på bekostning af det faglige.

Venstre føler, at man med ministerens lovforslag er ved at være henne, hvor balancen er ved at tippe, og i Venstre ønsker vi, man skal lovgive om alt ved at tage stilling til, hvordan det skal fungere. Vi føler, det er for bureaukratisk, vi ser ikke mindre end 17 steder i lovforslaget, at ministeren får bemyndigelse.

Så under udvalgsarbejdet vil Venstre tage stilling, for vi er meget tvivlende over for, hvor

meget af det indhold der er i lovforslaget. Og det vil fremgå af udvalgsarbejdet, hvordan vores stilling bliver.

Brian Mikkelsen (KF):

Demokrati som samfundsform er ikke givet som en rettighed én gang for alle, snarere tværtimod; et demokratisk samfund skal til stighed villes af os alle sammen, ikke bare af politikerne, men af hele befolkningen.

Uddannelse har som et af sine formål at opdrage til demokrati. Man skal selvfølgelig i uddannelsessystemet tilegne sig nogle grundlæggende færdigheder, men man skal også klædes på, så man bliver en demokratisk aktiv borger, som kan stille krav, og som kan være bevidst om sine rettigheder, men som også kan være med til at udvikle demokratiet.

Derfor er det selvfølgelig efter vores overbevisning vigtigt, at det danske uddannelsessystem bygges på et demokratisk grundlag. Det er af stor vigtighed, at eleverne i skolen lærer om demokratiudvikling, både historisk og i praksis. Vi er af den overbevisning, at selve skolens virke samt gennemførelsen af undervisningen i den danske folkeskole bør bygge på et demokratisk grundlag.

Praktisk vil det selvfølgelig sige, at eleverne skal have høringsret og indflydelse på skolens udvikling. Hvis man allerede i sine tidlige år lærer at arbejde seriøst på en demokratisk måde og påvirke processen, vil man også blive en fornuftig og aktiv samfundsborger senere hen i livet. Derfor er det vigtigt at få formaliseret de rettigheder allerede i et tidligt skoleforløb.

Eleverne bør naturligvis have medbestemmelse med hensyn til undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse, men – og det er også vigtigt at præcisere, når vi diskuterer sådan et forslag her – det skal altid være læreren, som har det endelige ansvar for, at undervisningen er af tilstrækkelig høj kvalitet og lever op til de gældende bestemmelser.

Det er utopisk at tro, at man kan delagtiggøre og ansvarliggøre elever i folkeskolen ved f.eks. at give dem et ansvar for, hvad de skal lære, og hvad de skal lave. Hvis man spørger eleverne i 6. klasse i dansktimen, om de vil læse noget af Oehlenschläger, vil de sandsynligvis sige: Nej, for ham kender vi ikke, og dér har en lærer selvfølgelig et ansvar for at tilrettelægge et forløb og tilrettelægge en proces, som sikrer, at de også lærer noget om nogle ting, som de ikke ved noget om i forvejen.

Det Konservative Folkeparti er af den opfattelse, at det er afgørende, at de unge mennesker gennem uddannelsessystemet får mulighed for at opleve demokratiske værdier, både i form af medansvar for egen uddannelse og medindflydelse på deres undervisning. Arbejdsmarkedet har jo også brug for medarbejdere, der er villige til at involvere sig i udviklingen af fremtidens arbejdspladser samt tage et ansvar.

Det er uden tvivl en meget motiverende faktor for eleverne, når deres meninger og ønsker bliver hørt. Derfor bør elevernes medbestemmelse gælde i alle faser af undervisningen.

Den demokratiske kompetence skal udvikle de studerende til at være engagerede samfundsborgere. Hvis eleverne forstår og formår at fungere i det minidemokrati, der er i skolen, har de altså et godt fundament for at ytre sig og deltage i andre, større sammenhænge.

Vi ser derfor i Det Konservative Folkeparti relativt positivt på undervisningsministerens forslag om mere demokrati i uddannelserne. Det er imidlertid vigtigt, at lovforslaget vægter udvikling af praktiske erfaringer med demokrati og de processer, som er forbundet hermed, snarere end egentligt undervisningsdemokrati.

Vi mener, at det overordnet set er relevant, at der stilles krav om, at undervisningen medvirker til udvikling af en større demokratisk kompetence hos de kommende samfundsborgere.

Det er nogle af de problematikker, som vi vil dyrke under udvalgsbehandlingen, men vi er altså positive over for lovforslagets intentioner.

Aage Frandsen (SF):

Demokrati er et af de mest positivt ladede ord. Alle går ind for demokrati, men det er ikke sikkert, at vi forstår det samme ved demokrati, og det er heller ikke sikkert, at vi vil udstrække demokratiet lige langt.

Der er også nogle, der hele tiden understreger, at det er vigtigt at holde fast i, at der er noget, der hedder faglighed i uddannelserne, og så er der en begrænsning i demokratiets udfoldelse. Hvis det dermed betyder, at man vil understrege, at der er nogle ting, som f.eks. skal læres i folkeskolen, men det skal der ikke stemmes om blandt eleverne, så er det jo en indlysende sandhed. Men når man fremhæver det, er det formentlig nok, fordi man synes, at noget af det, der ligger i lovforslaget her, er udtryk for, at det går for vidt.

Efter vores opfattelse giver det her lovforslag nogle formelle rammer, der er lidt udvidede i

forhold til de nuværende, men det er sådan set ikke sikkert, at det er mere, og det kan formentlig ikke være ret meget mere, medmindre man vil tage et betydelig længere skridt ud fra en formel betragtning.

Det ene er altså, hvad det giver af formelle rammer, hvor der er grænser for, hvor meget der ligger her, noget andet er, hvad det så giver af reel indflydelse efterfølgende. At elever kan sidde i en skolebestyrelse og have taleret og sådan nogle ting behøver ikke at give nogen særlig indflydelse. Jeg tror, mange unge mennesker, som har prøvet at sidde i en skolebestyrelse, har erfaring for, at det da var et af de tidspunkter, hvor de syntes, de spildte deres tid ganske meget.

Derfor er det afgørende, når vi taler om det formelle demokrati og det reelle demokrati, at de, der sidder på magten, er indstillet på at give magten fra sig og dele den med andre, og det er jo sjældent, at der er nogen, der gør det frivilligt; det tror jeg vi alle sammen, også i dette Folketing, kender til. Har man magten, så afleverer man den sjældent frivilligt til andre. Det er noget, man må slås for at få del i.

Det, der er formålet med demokratiet i den her forbindelse, er, at de unge mennesker lærer og prøver at virke i et demokratisk samfund. Det er en del af en læreproces. Derfor er det vigtigt, at man udbygger demokratiet fra folkeskolen og videre frem i uddannelsessystemet, fordi det bidrager til, at mennesker bliver bedre til at fungere i et demokratisk samfund.

For det andet er det efter vores opfattelse også udtryk for, at en beslutning bliver bedre, når flere er inddraget – alene af den grund, at når en beslutning, der træffes, kommer til at omhandle nogle mennesker, som måske ikke er inddraget, ødelægger det beslutningens kvalitet. Alene af den grund er det vigtigt at understrege, at en beslutning alt andet lige er bedre, når flere er inddraget og de mennesker, den omhandler, er inddraget.

Så vi opfatter det her forslag som et skridt længere i retning af, at unge mennesker kan prøve at lære demokratiet, og at flere bliver inddraget i beslutningsprocessen.

Men det er afgørende at sige, at det her ikke er et spring fremad, men måske et lille step, for det er et spørgsmål om, hvordan viljen er til at udbygge demokratiet de steder, hvor det er, og om, at man inddrager så meget som overhovedet muligt, og om, at de, der har magten, også

viser, at de er villige til at dele magten med andre.

Det ændrer ikke ved, at der er nogle kompetencer, som en lærer har i forhold til eleverne, som aldrig nogen sinde bliver ændret ved, at man ændrer på demokratiet. Det er læreren, der har et ansvar i en række sammenhænge.

Så vil jeg godt lige kommentere forslaget i forhold til det, der lå i det oprindelige udkast, som har været til høring, og hvor det i det oprindelige udkast var sådan, at de frie skoler også var omfattet. Det er de ikke i lovforslaget.

Vi finder, at det kan være fornuftigt ud fra den betragtning, at de frie skoler kan være organiseret på en helt anden måde end f.eks. folkeskolen og ungdomsuddannelserne. Det gælder ikke mindst kostskoler, som kan udøve demokrati på en anden måde, end når det drejer sig om folkeskolen. Men det ændrer ikke ved forpligtelsen også for de frie skoler til at lære unge mennesker deltagelse i og arbejde med demokrati, det ændrer ikke ved, at de også har en forpligtelse til at uddanne dem til at være demokratiske borgere.

Med de bemærkninger kan vi støtte lovforslaget, uden at vi dog forventer, at det er den store revolution, der sker i denne her forbindelse – sådan sagt lidt stille.

Christian H. Hansen (DF):

Dansk Folkeparti ser det her lovforslag som et, der inden for uddannelsesområdet vil forsøge at skabe et større engagement i samfundsmæssige emner og udvikling af vores demokrati.

Ligeledes lægges der i lovforslaget op til, at elever og studerende sikres medlemskab af uddannelsesinstitutionernes bestyrelser og mulighed for at nedsætte elevråd, studenterråd samt repræsentation i udvalg og arbejdsgrupper, som den enkelte uddannelsesinstitution nedsætter til behandling af spørgsmål, der vedrører eleverne eller de studerende.

Demokrati er en meget positiv ting, men demokrati kan også være en mærkelig ting. For eksempel var der engang et land, hvor man syntes, at alle var elever. Dette land var også et demokratisk land, i hvert fald et land, hvor man brystede sig af demokratiet og lagde vægt på, at alle skulle høres. Elever blev de kaldt, fordi man syntes, at befolkningen hele tiden skulle lære noget.

Eleverne valgte et råd på 179 rådsmedlemmer. Eleverne, som havde valgt rådet, forventede, at de 179 rådsmedlemmer levede videre i

demokratiets ånd om, at alle skulle være med, når der skulle træffes store beslutninger. Men rådet var ikke indstillet på dette. Rådet var ikke nær så demokratisk, som eleverne havde troet, for det var ikke alle, der kom med, når det store råd tog vigtige beslutninger. Det viste sig faktisk, at nogle i rådet dannede grupper og holdt nogle udenfor.

Eleverne syntes ikke, at begrundelsen fra rådsmedlemmerne var pæn. Mange elever syntes, at det var forkert. Og derfor vil det være spændende ved næste rådsvalg, når eleverne har givet deres stemme – måske rådet ikke får den samme rådsformand.

Lad dette være en bemærkning om, at vi også selv nogle gange skulle kigge lidt indad.

Som det fremgår af selve lovforslaget, er der på mange uddannelsesinstitutioner allerede i dag en udviklet demokratisk kultur, men der er nogle uddannelsesinstitutioner, hvor forholdene ikke er sådan.

Umiddelbart kunne man sige: Hvorfor skal alting også være ens? Og man kan da også håbe, at denne her ordning ikke medfører, at man kommer til at sidde og diskutere alle mulige mærkelige ting.

Helt konkret mener jeg, vi ikke må håbe, at det ender i endeløse diskussioner om dit og dat. Vi kan da også fastslå, at på uddannelsesområdet er vi kommet utrolig langt, når det gælder demokrati, men hen ad vejen vil der være behov for, at man justerer området.

Jeg vil sige, at selve intentionen om justeringen i lovforslaget er Dansk Folkeparti relativt positivt over for, og vi er også positive over for, at man har taget hensyn til de frie skolers ønske om at komme ud af lovforslaget.

Susanne Clemensen (CD):

Det repræsentative demokrati kan man ikke være modstander af, men derfor kan man jo godt se lidt forskelligt på, hvordan det skal fungere på uddannelsesområdet.

Det er af grundlæggende betydning for CD, at elev- og studenterindflydelsen ikke må forfladige eller udhule det ledelsesansvar, der er på uddannelsesstedet. Et øget elev- og studenterdemokrati må ikke resultere i, at elever og studerende får afgørende indflydelse på eller ansvar for beslutninger, som elever og studerende ikke har forudsætninger for.

Derfor er vi også tilfredse med, at der i lovforslaget ikke lægges op til at fratage andre parter indflydelse.

CD har været særdeles tilfreds med, at ledelsesbegrebet og lederrollen generelt er blevet synliggjort og styrket i uddannelsessystemet gennem de senere år, om end vi gerne så, at lederrollen i uddannelsessystemet blev endnu mere styrket. F.eks. synes vi, det kunne være en spændende tanke i højere grad at åbne for, at det ikke kun var ledere, der havde erfaring med uddannelsessystemet eller kom fra det miljø, så det var dem, der næsten pr. automatik fik en lederrolle i uddannelsessystemet.

Elever og studerende skal efter vores mening først og fremmest koncentrere sig om det, som de går i skole for, eller det, som de går på en uddannelsesinstitution for, nemlig at tilegne sig viden og opnå kompetence og høj kvalitet. Lærerne skal omvendt gøre det, som de er uddannet til, nemlig at undervise, og det er først og fremmest det, de skal bruge deres tid og energi på. Det bør overalt stå klart, hvem der har indflydelse på hvad og hvordan.

CD ønsker ikke at være med til at indføre noget, der kan udvikle sig til mødetyranni, hvor elever bruger en masse tid på alt muligt andet end det, deres uddannelse drejer sig om. Modsat er vi enige i, at det ikke er nok at anskue demokrati og folkestyre som et abstrakt emne, som der i bestemte fag skal undervises i.

Også for elever i folkeskolen og studerende i ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser er det vigtigt at få indblik i, hvad det betyder at have indflydelse og ansvar, og også hvad det betyder at måtte bøje sig, fordi et flertal mener noget andet end en selv.

Desuden er det vigtigt, at vi lytter til elever og studerende, fordi de som brugere af uddannelsessystemet kan give os et fingerpeg om, hvor der eventuelt er noget, som trænger til at blive set efter i sømmene.

Her er altså tale om en balancegang mellem at lære demokrati og stadig væk at kunne koncentrere sig om det egentlige indhold af uddannelsen.

Som det fremgår af undervisningsministerens fremsættelsestale, er vi enige i, at det er positivt, at der her for første gang lægges lægges op til en række fællesdemokratiske grundregler, et fælles fundament, der sikrer, at det repræsentative demokrati i uddannelsessystemet kan udfolde sig og principielt med lige muligheder på alle uddannelsesniveauer, og derfor vil CD gå positivt ind i udvalgsbehandlingen.

Henrik Svane (RV):

Det Radikale Venstre er meget tilfreds med det foreliggende lovforslag. Det er væsentligt, som nævnt i bemærkningerne, at elever og studerende inddrages i den demokratiske beslutningsproces og på den måde opdrages til at respektere demokratiets vilkår. Samtidig er det et godt signal at sende til elever og unge studerende om, at engagement og holdninger faktisk kan gøre en forskel.

Muligheden for indflydelse er udstrakt, hvis dette lovforslag vedtages. Det er godt. Konsekvensen rækker nemlig videre end til engagementet på uddannelsesinstitutionen. De studerende finder ud af, at indflydelse kommer med indsatsen.

Det er en vigtig lektie at lære i en tid, hvor tilsyneladende flere og flere får den opfattelse, at det er svært at ændre på tingenes tilstand, hvad enten det handler om skolepolitik, arbejdsforhold eller endda samfundsmæssige problemstillinger.

Demokrati er et stort plusord, og derfor kan der siges meget mere positivt om lovforslaget og dets konsekvenser. De forskellige ordførere har allerede fremhævet de mange gode aspekter ved demokratiet og det potentiale, der derfor er for brugerne, dvs. de studerendes indflydelse og ikke mindst brugeropdragelsen. Derfor vil jeg i stedet kommentere noget af det, der ikke ligger i lovforslaget, men som er bemærket i nogle af høringssvarene.

Det Radikale Venstre er tilfreds med, at de frie skoler er udeladt af forslaget. Den demokratiske folkeoplysningstradition, de er rundet af, betyder selvfølgelig, at demokratiet og ansvarliggørelsen af eleverne allerede har en fremtrædende plads.

I den forbindelse kritiserer enkelte af høringssvarene også, at de studerende ikke sikres repræsentation i bestyrelserne for de selvejende institutioner. Imidlertid er det helt i tråd med en radikal holdning, at de studerende ikke er stemmeberettigede dér, fordi bestyrelsesposten omfatter arbejdsgiveransvar.

I et andet kritikpunkt er anført, at de studerende burde kompenseres for at tage et ansvar. Det er Det Radikale Venstre overordnet uenigt i og er derfor tilfreds med, at det ikke har fået ministeren til at ændre lovteksten på det punkt.

For Det Radikale Venstre er det frivillige engagement meget vigtigt. Det bærende skal være sagen og ikke aflønningen. Der er tendens til, at alt skal måles og vejes og gøres op i penge, men

hvis det princip vinder indpas, er det en forkert retning. Desuden er et studenterpolitisk engagement ikke mere omfattende eller kvalitativt bedre end så meget af det frivillige foreningsarbejde, som tusindvis af studerende påtager sig ulønnet ved siden af studier, at det berettiger til, at det ene erhverv skal lønnes, mens det andet er frivilligt.

Men som sagt er disse ting netop ikke medtaget i lovforslaget, og Det Radikale Venstre kan derfor fuldt ud anbefale forslaget til vedtagelse.

Søren Kolstrup (EL):

Forudsætningen for god uddannelse er elevernes medlevende engagement og interesse i hverdagen på skolen, i undervisningen.

Nu kan demokrati forstås på mange måder, men hvis der med demokrati bl.a. menes reel indflydelse og medbestemmelse i hverdagen, så er det centralt, at man har indflydelse på den daglige undervisning. For hvordan opstår engagement og medleven? Når elever og studerende selv er med til at definere og planlægge deres undervisning, når elever og studerende selv er med til at præge deres skole, når der eksisterer et reelt arbejdspladsdemokrati!

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at Enhedslisten gerne ønsker et sådant elementært arbejdspladsdemokrati udvidet, ikke blot på skoler og omkring kirkeforhold, men sandelig i hele samfundet. Den demokratiske kvalifikation, evnen og viljen til at være en aktiv medspiller, grundlægges jo netop i de år, hvor man befinder sig i uddannelsessystemet.

Vi har her i foråret oplevet, at elever og studerende har vist viljen til at drøfte uddannelsessystemets indretning, bl.a. i Nu er det nokkampagnen, hvor elever og studerende har været aktive, har aktioneret og debatteret uddannelserne, og det viser et massivt ønske om og behov for øget demokrati i uddannelsessystemet, og det finder Enhedslisten i sig selv er glædeligt.

Nu står vi så med et lovforslag, som måske ikke var nået så tidligt frem, hvis ikke elever og studerende havde sat demokratiet på dagsordenen med deres demonstrationer og aktioner, men det er ikke noget vidtrækkende forslag, det er yderst beskedent.

Ministerens udspil kan også ses som en opfølgning af Ole Vig Jensens redegørelse om det repræsentative demokrati. Her er tale om ganske små korrektioner: Demokrati indsættes i

formålsparagrafferne for alle uddannelser, der oprettes elevråd på alle institutioner, hvis de ikke eksisterer i forvejen, elever og studerende skal være repræsenteret i uddannelsesinstitutionernes bestyrelser – ikke nødvendigvis med stemmeret – der oprettes overordnede rådgivende organer for alle uddannelser, og elever og studerende skal være repræsenteret heri.

Hvis man så stiller spørgsmålet: Hvad er det, der ikke står dér? Ja, så må vi konstatere, at elevers og studerendes daglige indflydelse på undervisningen står der ikke noget om. I nogle skoleformer står der f.eks., at det er vigtigt, at elever/studerende har retten til løbende at medvirke til en evaluering.

Enhedslisten har den opfattelse, at hvis man skal udbygge et reelt arbejdspladsdemokrati, så starter det dér, hvor man sikrer, at elever og studerende får en reel og udelst ret til at kræve en evaluering på en institution og ret til, at denne evaluering følges op. Alternativet er, at man broderer over tanker om ekstern evaluering, og det er dér, vi har skæringspunktet mellem det interne demokrati og så, at det i højere grad klares af bureaukrater udenfor.

Der står heller ikke i forslaget noget om at styrke elevers og studerendes indflydelse på institutionernes ledelse. Ledelsen vil fortsat være i hænderne på rektor og skolebestyrelsen, som siden Bertel Haarders dage altid har solide flertal af folk uden for skolen.

Det er fint nok med skolebestyrelser, men skolebestyrelser har ikke evnen til at gå ind og medvirke til forvaltning af dagligdagen, og det er dér, vi skal have det udvidede arbejdspladsdemokrati. Det håber jeg også at f.eks. Socialdemokratiet vil medvirke til at formulere hen ad vejen. Ellers kan vi risikere at få et skindemokrati, som hugger indflydelse fra de folk, der slås med problemerne i hverdagen.

Der er et særligt problem i det her forslag, som har været berørt af nogle af ordførerne, og jeg er enig med den socialdemokratiske ordfører, der peger på, at det er et problem, at ministeren i høringsperioden har pillet de frie skoler ud af forslaget.

Jeg kan godt se, at der er ét sted, hvor de frie skoler har et argument, og det er faktisk, hvis de har opbygget deres særlige form for deltagerdemokrati, der hviler på en anden logik end den, som vi andre måske har inde i hovedet; men det afgørende er faktisk, at man fastholder, at der skal være en eller anden form for demokrati også på de frie skoler. Så kan det godt væ-

re, de har en anden forvaltningstradition, som der skal være rum for, men det er et problem, hvis man hiver de frie skoler totalt ud af forslaget.

Ideen med det her demokratiforslag er altså yderst begrænset, og jeg kan ikke følge de ordførere, der mener, at der er noget at råbe halleluja for i det her forslag.

Også ud fra egne præmisser mener jeg, at forslaget har åbenbare mangler. Elever på de tekniske skoler sikres godt nok pladser i bestyrelserne, men hvorfor skal underviserne lades i stikken? Er der nogen særlig grund til det? Hvad har de undervisere, der løber rundt på de tekniske skoler, gjort? Hvorfor skal de ikke være med? Det synes jeg kunne være interessant at få belyst.

Jeg skal til at slutte.

Lovforslaget har mange ord, men et stærkt begrænset indhold, men Enhedslisten medvirker altid gerne til at udvide det her forslag. Og så kan jeg i øvrigt sige, at vi vil da stemme for det, for det er da en lille forbedring.

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Jeg vil gerne spørge hr. Søren Kolstrup, om han har læst lovforslaget, især den del, der omhandler, at eleverne nu sikres plads i de formelle råd på institutionen.

Hr. Søren Kolstrup taler jo meget varmt om arbejdspladsdemokrati, og noget af det, lovforslaget rent faktisk lægger op til, er at tage eleverne med i arbejdsudvalgene vedrørende de ting, der foregår på uddannelsesinstitutionen, men det har hr. Søren Kolstrup åbenbart overset.

(Kort bemærkning).

Søren Kolstrup (EL):

Nej, må jeg sige til hr. Jeppe Kofod, også jeg kan registrere de ganske små skridt, og jeg nævnte faktisk i min ordførertale – men det gik meget hurtigt – hvor man kunne registrere de små skridt. Og igen: Jeg stemmer for det her forslag. Det er ikke dér, uenigheden opstår.

Uenigheden mellem den socialdemokratiske ordfører og undertegnede går på, om man har lysten til at udvide arbejdspladsdemokratiet, så det batter.

Tove Videbæk (KRF):

»Det har igennem 150 år været et mål for skolesystemet at opdrage til demokrati, og det skal

det fortsat være. Derfor skal elever og studerende uddannes til at begå sig i demokratiet gennem deltagelse i demokratiet. Der er ikke nogen mening i at lægge stor omtanke og arbejde i udviklingsprojekter, der skal forblive på tegnebordet.

Derfor gælder det på alle niveauer i uddannelsessystemet, at elever og studerende skal tages alvorligt, og de skal have adgang til alle fora, hvor beslutninger med betydning for eleverne og de studerende træffes.

Inden for uddannelsessystemet findes der en mangfoldighed af råd og bestyrelser af alle slags, hvor repræsentanter for de implicerede parter kan træffe afgørelser, der vedrører den enkelte uddannelses eller institutions forhold. Desværre er det ikke altid, at de, som beslutningerne har betydning for, reelt er med til at tage beslutningerne. En af de væsentligste faktorer for menneskers velbefindende er deres indflydelse på eget liv. Derfor er det vigtigt, at det repræsentative demokrati udstrækkes til at gælde alle de implicerede.

Derfor skal elever og studerende tages seriøst i den politiske proces, ellers mister de tiltroen til det politiske system, som bygger på demokratiet.«

Det var et citat fra Danske Studerendes Fællesråds debatoplæg fra oktober 1999, som jeg synes det var godt at starte min ordførertale med.

Med det foreliggende lovforslag vil der blive justeret på demokratiet i uddannelsessystemet. Det er en meget positiv fremsættelsestale, ministeren har skrevet om børns og unges deltagelse i demokratiet, om, at de skal tages alvorligt, og at de skal deltage i beslutningsprocesserne.

Det er også positivt, at det ifølge forslaget af alle uddannelsers formålsparagraffer fremover kommer til at fremgå, at eleverne eller de studerende skal opnå demokratiske kompetencer gennem uddannelsen og mødet med uddannelsesinstitutionen.

Dansk Ungdoms Fællesråd har i sit høringsvar givet udtryk for betænkelighed ved og mener, det er uheldigt, at stemmeretten for elever og studerende udelades ved nogle institutioner, for det gør, at de jo i virkeligheden alligevel ikke har indflydelse.

Ligeledes er der en mangel ved, at redegørelsens forslag om, at alle klasser eller hold skal sikres tid til at drøfte spørgsmål af interesse for dem, ikke er blevet implementeret i lovforslaget, for de unge skal jo ikke alene have mulig-

hed for at sidde med i bestyrelser og udvalg; de er også nødt til at have tid til at tage diskussionerne op om de forskellige emner, som er vigtige for dem og deres uddannelse, og de skal naturligvis ikke udsættes for repressalier i uddannelsessystemet på grund af, at de varetager nogle tillidshverv på deres skole.

Vedrørende de frie skoler vil jeg også gerne pege på, at de frie grundskoler naturligvis skal fritages for de nye regler på dette område, hvis de ønsker det. I nogle af de frie skoler er de på nogle områder kommet længere i udviklingen, og det ville for dem være et tilbageskridt at skulle gå tilbage til reglerne i det her forslag.

I princippet er Kristeligt Folkeparti for lovforslaget. Jeg kan sige, at vi er hundrede procent for demokrati på alle niveauer i samfundet, men vi vil under udvalgsarbejdet se at få nogle af de her nævnte spørgsmål afklaret.

Tom Behnke (FRI):

Frihed 2000 er til gengæld ikke særlig positiv over for lovforslaget her.

Jeg er meget enig i det, der blev sagt både af Venstres ordfører og af CD's ordfører. Naturligvis er det sådan, at demokrati er godt, men demokrati er ikke altid godt; der er en række situationer, hvor man må se i øjnene, at demokrati kan blive for meget af det gode. Der kan være for mange ting, der bliver taget op til demokratiske beslutninger. Der kan være områder, hvor det ikke er hensigtsmæssigt, at man udbreder beslutningskompetencen, men hvor man bør lade dem, der står i spidsen, dem, der leder, dem, der har ansvaret for, at f.eks. undervisningskvalitet er i orden, at undervisningstiden er i orden, at eksamenskravene er i orden, vurdere, hvad indholdet skal være, og ikke lægge det ud til en demokratisk beslutning.

Det, der jo nemt kommer til at gøre sig gældende her, er et enten-eller. Det kan blive et reelt og et virkeligt demokrati, hvor eleverne har hundrede procent indflydelse på, hvad der skal ske, men det vil være stærkt problematisk. Vil man f.eks. kunne forestille sig, at eleverne synes, at eksamenskravene skal være strengere, at der skal være mere undervisning, at kravene skal være højere? Nej, det mest sandsynlige er, at de prøver at få gennemført deres uddannelse så nemt som muligt og så hurtigt som muligt, og at eksamen er noget, som kan overstås nemt og bekvemt. Det er klart. Det er helt logisk, at de ønsker, man har i sin tilværelse, selvfølgelig er, at man kan få lov til at springe over, hvor

gærdet er lavest. Der er nogle enkelte, der skiller sig ud, som har den modsatte holdning; sådan vil det altid være. Men det vil være problematisk.

Den anden variant af demokratiet, som meget nemt kan opstå, er et meget stærkt reduceret demokrati, hvor elevernes indflydelse vil være reduceret til, hvilken farve kridt læreren må have lov til at benytte, og lignende fuldstændig ligegyldige ting. Det er pseudodemokrati, og hvis man vil gennemføre dét og så bilde eleverne ind, at nu har de lært noget om demokrati og indflydelse, når det i virkelighedens verden er et pseudodemokrati, hvor de overhovedet ikke har haft indflydelse på noget som helst af relevans, så er det skadeligt for opfattelsen af, hvad et demokrati er.

Så uanset hvad man gør med det her lovforslag, uanset hvor det lander henne, så vil det være stærkt problematisk, og derfor stemmer vi i Frihed 2000 imod forslaget.

Undervisningsministeren (Margrethe Vestager):

Jeg vil gerne indledningsvis takke for den overvejende positive modtagelse, som forslaget har fået. Det er et forslag, som jeg selv har glædet mig meget til førstebehandlingen af, fordi det jo er kulminationen af et meget klassisk lovforberedende forløb med en redegørelse, en meget bred debat og en lang og vidtgående høringsfase, hvor mange har taget ordet og mange har bidraget til lovforslagets endelige udformning.

Jeg håber, at lovforslaget bidrager til et reelt demokrati for elever og studerende. Det er jo klart, at med sådan et lovforslag er alt ikke udtømt, men nogle af de formelle rammer, som må være til stede for at støtte den indholdsmæssige del af en demokratisk livsform, vil i langt, langt højere grad være til stede både for vores institutioner og for de enkelte elever og studerende. Det anser jeg for et stort gode med hensyn til at udvikle den samtale, den diskussion, den argumentation, som er den nødvendige forudsætning for ethvert levende demokrati.

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til anden behandling.

Afstemning

Tredje næstformand (Poul Nødgaard):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, be-

tragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 101: Forslag til lov om produktionsskoler.

Af undervisningsministeren (Margrethe Vestager).

(Fremsat 24/11 99).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Carsten Hansen (S):

I Socialdemokratiet har vi mange visioner. Vi har også visioner for hele uddannelsesområdet, og en af visionerne er, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal have en uddannelse. Det er også en målsætning, vi sætter handling bag med en selvstændig lovgivning for produktionsskolerne. Vi gør dem til et selvstændigt redskab for hele ungdomsskoleproblematikken, hele ungegruppen.

Vi mener, at vi i langt højere grad skal benytte os af det potentiale, som disse skoler jo i virkeligheden har til at opfange de unge, der har svært ved at klare sig i andre uddannelsesmæssige sammenhænge.

Vi oplever jo stadig, at en lille gruppe unge har svært ved at komme videre efter folkeskolen. De søger godt nok ind i en uddannelse, men dropper ud igen eller finder ikke arbejde. De går ganske simpelt i stå og har ikke motivation til at få noget udbytte af de kommunale aktiveringsmuligheder.

Her mener vi selvfølgelig ikke vi kan lade stå til; det er jo ikke socialdemokratisk politik. Vi har brug for, at alle unge får en uddannelse og kommer ud på arbejdsmarkedet, og derfor vil vi også samle denne lille gruppe svage unge op. De har brug for en særlig hjælp til at blive kvalificeret til en kompetencegivende uddannelse.

Derfor har vi produktionsskolerne, og derfor har vi også snart en selvstændig lovgivning for dem. Vi ser det som en brobygning, vi ser det også som et af de mange værktøjer, vi skal have i en aktiv uddannelsespolitik, herunder sammenhæng med erhvervsuddannelserne fra sid-